

Úvodní mantry

Om asato mā sadgamaya |
Tamaso mā jyotir gamaya |
Mṛtyormā' mṛtaṁ gamaya |
Om śāntiḥ, śāntiḥ, śāntiḥ ||

Vande gurūṅāṁ caraṇāravinde
sandarśitasvātmasukhāvabodhe |
Niḥśreyase jāṅgalikāyamāne
saṁsārahālāhalaṁmohaśāṁtyai ||

Ābāhupuruṣākāram
śaṁkhacakrāsi dhāriṇam |
Sahasraśīrasaṁ śvetam
praṇamāmi patañjalim ||

Yogena cittasya padena vācāṁ
malam śarīrasya ca vaidyakena |
Yo'pākarottam pravaram munīnām
patañjalim prāñjalirānato'smī ||

Aum paramātmāne namaḥ ||
Śrī pātañjalayogadarśanam ||

I. Samādhipādaḥ

Atha yogānuśāsanam ..1..
Yogaścittavṛttinirodhaḥ ..2..
Tadā draṣṭuḥ svarūpe'vasthānam ..3..
Vṛttisārūpyamitaratra ..4..
Vṛttayaḥ pañcatayyaḥ kliṣṭākliṣṭāḥ ..5..
Pramāṇaviparyayavikalpanidrāsmṛtayaḥ ..6..
Pratyakṣānumānāgamāḥ pramāṇāni ..7..
Viparyayo mithyājñānamatadrūpapraṭiṣṭham ..8..
Śabdajñānānupātī vastuśūnyo vikalpaḥ ..9..

Abhāvapratyayālambanā vṛttirnidrā ..10..
Anubhūtaṣayāsampramoṣaḥ smṛtiḥ ..11..
Abhyāsavairāgyābhyāṃ tannirodhaḥ ..12..
Tatra sthitau yatno'bhyāsaḥ ..13..
Sa tu dīrghakālanairantaryasatkārāsevito dr̥ḍhabhūmiḥ ..14..
Dṛṣṭānuśravikaviṣayavitr̥ṣṇasya vaśīkārasañjñā vairāgyam ..15..
Tatparam puruṣakhyāterguṇavaitr̥ṣṇyam ..16..
Vitarkavicārānandāsmītārūpānugamāt samprajñātaḥ ..17..
Virāmapratyayābhyāsapūrvāḥ saṃskāraśeṣo'nyaḥ ..18..
Bhavapratyayo videhaprakṛtilayānām ..19..
Śraddhāvīryasmṛtisamādhiprajñāpūrvaka itareṣām ..20..
Tīvrasaṃvegānāmāsannaḥ ..21..
Mṛdumadhyādhimātratvāttato'pi viśeṣaḥ ..22..
Īśvaraprañidhānādvā ..23..
Kleśakarmavipākāśayairaparāmṛṣṭaḥ puruṣaviśeṣa īśvaraḥ ..24..
Tatra niratiśayaṃ sarvajñtvabījam ..25..
Sa eṣa pūrveṣāmapī guruḥ kālenānavacchedāt ..26..
Tasya vācakaḥ praṇavaḥ ..27..
Tajjapastadarthabhāvanam ..28..
Tataḥ pratyakcetanādhipramo'pyantarāyābhāvaśca ..29..
Vyādhistyānasamśayapramādālasāvīratibhrāntidarśanālabdhabhūmikātvāna-
vasthitatvāni cittavikṣepāste'ntarāyāḥ ..30..
Duḥkhadaurmanasyāṅgamejayatvaśvāsapraśvāsā vikṣepasahabhuvāḥ ..31..
Tatpratiṣedhārthamekatattvābhyāsaḥ ..32..
Maitrīkaruṇāmuditopekṣāṅām sukhaduḥkhaḥpunyāpunyaviṣayāṅām
bhāvanātaścittaprasādanam ..33..
Pracchardanavidhāraṇābhyāṃ vā prāṇasya ..34..
Viśayavatī vā pravṛttirutpannā manasaḥ sthitiṇibandhanī ..35..
Viśokā vā jyotiṣmatī ..36..
Vītarāgaviśayam vā cittam ..37..
Svapnanidrājñānālambanam vā ..38..
Yathābhimatadhyānādvā ..39..
Paramāṇuparamamahattvānto'sya vaśīkāraḥ ..40..
Kṣīṇavṛtterabhijātasyeva maṇergrahītr̥grahaṇagrāhyeṣu
tatsthatadañjanatāsamāpattiḥ ..41..
Tatra śabdārthajñānavikalpaiḥ saṅkīrṇā savitarkā samāpattiḥ ..42..
Smṛtipariśuddhau svarūpaśūnyevārthamātranirbhāsā nirvitarkā ..43..
Etayaiva savicārā nirvicārā ca sūksmaviśayā vyākhyātā ..44..
Sūksmaviśayatvaṃ cālīṅgaparyavasānam ..45..
Tā eva sabījaḥ samādhiḥ ..46..
Nirvicāravaiśāradye'dhyātmaprasādaḥ ..47..

Ṛtaṃbharā tatra prajñā ..48..

Śrutānumānaprajñābhyāmanyaviśayā viśeṣārthatvāt ..49..

Tajjaḥ saṃskāro'nyasaṃskārapratibandhī ..50..

Tasyāpi nirodhe sarvanirodhānnirbījaḥ samādhiḥ ..51..

II. Sādhanapādaḥ

Tapahsvādhyāyeśvarapraṇidhānāni kriyāyogaḥ ..1..

Samādhībhāvanārthaḥ kleśatanūkaraṇārthaśca ..2..

Avidyāsmītārāgadveṣābhiniveśāḥ kleśāḥ ..3..

Avidyākṣetramuttareṣāṃ prasuptatanuvicchinnodārāṇām ..4..

Anityāśuciduḥkhānātmasu nityāśucisukhātmakhyātiravidyā ..5..

Dṛgdarśanaśaktyorekātmatevāsmitā ..6..

Sukhānuśayī rāgaḥ ..7..

Duḥkhānuśayī dveṣaḥ ..8..

Svarasavāhī viduṣo'pi tathārūḍho'bhiniveśaḥ ..9..

Te pratiprasavaheyāḥ sūksmāḥ ..10..

Dhyānaheyāstadvṛttayah ..11..

Kleśamūlaḥ karmāśayo dr̥ṣṭādr̥ṣṭajanmavedanīyah ..12..

Sati mūle tadvipāko jātyāyurbhogāḥ ..13..

Te hlādaparitāpaphalāḥ puṇyāpuṇyahetuvāt ..14..

*Pariṇāmatāpasamskāraduḥkhairguṇavṛttivirodhācca duḥkhameva sarvaṃ
vivekinah ..15..*

Heyaṃ duḥkhamanāgatam ..16..

Draṣṭṛdr̥śyayoḥ saṃyogo heyahetuḥ ..17..

Prakāśakriyāsthitiśīlaṃ bhūtendriyātmakaṃ bhogāpavargārtham dr̥śyam ..18..

Viśeṣāviśeṣaliṅgamātrāliṅgāni guṇaparvāṇi ..19..

Draṣṭā dr̥śimātraḥ śuddho'pi pratyayānupaśyah ..20..

Tadartha eva dr̥śyasyātmā ..21..

Kṛtārtham prati naṣṭamapyanaṣṭam tadanyasādhāraṇatvāt ..22..

Svasvāmīśaktyoḥ svarūpopalabdhihetuḥ saṃyogaḥ ..23..

Tasya heturavidyā ..24..

Tadabhāvātsaṃyogābhāvo hānaṃ taddr̥śeḥ kaivalyam ..25..

Vivekakhyātiraviplavā hānopāyah ..26..

Tasya saptadhā prāntabhūmiḥ prajñā ..27..

Yogāṅgānuṣṭhānādaśuddhikṣaye jñānadīptirāvivekakhyāteḥ ..28..

*Yamanīyamāsanaprāṇāyāmapratyāhāradhāraṇādhyānasamādhayo'ṣṭāvaṅgāni
..29..*

Ahiṃsāsatyāsteyabrahmacaryāparigrahā yamāḥ ..30..

Jātideśakālasamayānavacchinnāḥ sārvaḥaumā mahāvratam ..31..

Śaucasantoṣatapahsvādhyāyeśvarapraṇidhānāni niyamāḥ ..32..

Vitarkabādhane pratipakśabhāvanam ..33..

*Vitarkā hiṃsādayaḥ kṛtakāritānumoditā
lobhakrodhamohapūrvakāmṛdumadhyādhimātrā duḥkhājñānānantaphalā iti
pratipakśabhāvanam ..34..*

Ahiṃsāpratiṣṭhāyāṃ tatsannidhau vairatyāgaḥ ..35..

Satyapraṭiṣṭhāyāṃ kriyāphalāśrayatvam ..36..

Asteyapraṭiṣṭhāyāṃ sarvaratnopasthānam ..37..

Brahmacaryapraṭiṣṭhāyāṃ vīryalābhaḥ ..38..

Aparigrahasthairye janmakathamtāsambodhaḥ ..39..

Śaucātsvāṅgajugupsā parairasaṃsargaḥ ..40..

Sattvaśuddhisauṃsyaikāgryendriyajayātmadarśanayogyatvāni ca ..41..

Santoṣādanuttamaḥ sukhālābhaḥ ..42..

Kāyendriyasiddhiraśuddhikśayāttapasah ..43..

Svādhyāyādiṣṭadevatāsamprayogaḥ ..44..

Samādhisiddhirīśvarapraṇidhānāt ..45..

Sthirasukhamāsanam ..46..

Prayatnaśaithilyānantasamāpattibhyām ..47..

Tato dvandvānabhighātaḥ ..48..

Tasminsati śvāsaprasvāsayorgativicchedaḥ prāṇāyāmaḥ ..49..

*(Sa tu) Bāhyābhyantarastambhavṛttirdeśakālasaṅkhyābhiḥ paridr̥ṣṭo
dīrghasūkśmaḥ ..50..*

Bāhyābhyantaraviśayākṣepī caturthaḥ ..51..

Tataḥ kśīyate prakāśāvaraṇam ..52..

Dhāraṇāsu ca yogyatā manasaḥ ..53..

Svaviśayāsamprayoge cittasvarūpānukāra ivendriyāṇāṃ pratyāhāraḥ ..54..

Tataḥ paramā vaśyatendriyāṇāṃ ..55..

III. Vibhutipādaḥ

Deśabandhaścittasya dhāraṇā ..1..

Tatra pratyayaikatānatā dhyānam ..2..

Tadevārthamātranirbhāsaṃ svarūpaśūnyamiva samādhīḥ ..3..

Trayamekatra saṃyamaḥ ..4..

Tajjayātprajñālokaḥ ..5..

Tasya bhūmiṣu viniyogaḥ ..6..

Trayamantaṅgaṃ pūrvebhyaḥ ..7..

Tadapi bahiraṅgaṃ nirbījasya ..8..

*Vyutthānanirodhasaṃskārayorabhibhavaprādurbhāvau nirodhakaśaṇacittānvayo
nirodhapaniṇāmaḥ ..9..*

Tasya praśāntavāhitā saṃskārāt ..10..

Sarvārthataikāgratayoḥ kśayodayau cittasya samādhipariṇāmaḥ ..11..
Tataḥ punaḥ śāntoditau tulyapratyayau cittasyaikāgratā pariṇāmaḥ ..12..
Etena bhūtendriyeṣu dharmalakṣaṇāvasthāpariṇāmā vyākhyātāḥ ..13..
Śāntoditāvypadeśyadharmānupātī dharmī ..14..
Kramānyatvaṃ pariṇāmānyatve hetuḥ ..15..
Pariṇāmatrayasaṃyamādatītānāgatajñānam ..16..
Śabdārthapratyayānām itaretarādhyāsāt saṅkarastatpravibhāgasamyamāt
sarvabhūtarutajñānam ..17..
Saṃskārasākṣatkaraṇāt pūrvajātijñānam ..18..
Pratyayasya paracittajñānam ..19..
Na ca tatsālambanaṃ tasyāviśayībhūtatvāt ..20..
Kāyarūpasamyamāt tadgrāhyaśaktistambhe
cakśuḥprakāśāsamprayoge'ntardhānam ..21..
Etena śabdādyantardhānaṃ uktam ..22..
Sopakramaṃ nirupakramaṃ ca karma tatsamyamādaparāntajñānamariṣṭebhyo vā
..23 ..
Maitryādiṣu balāni ..24..
Baleṣu hastibalādīni ..25..
Pravṛttyālokanyāsāt sūksmavyavahitaviprakṛṣṭajñānam ..26..
Bhuvanajñānaṃ sūrye saṃyamāt ..27..
Candre tāravyūhajñānam ..28..
Dhruve tadgatijñānam ..29..
Nābhicakre kāyavyūhajñānam ..30..
Kaṇṭhakūpe kśutpipāsānivṛtīḥ ..31..
Kūrmanāḍyāṃ sthairyam ..32..
Mūrdhajyotiṣi siddhadarśanam ..33..
Prātibhādvā sarvam ..34..
Hṛdaye cittasaṃvit ..35..
Sattvapuruṣayoratyantāsaṅkīrṇayoḥ pratyayāviśeṣo bhogaḥ parārthatvāt
svārthasaṃyamāt puruṣajñānam ..36..
Tataḥ prātibhaśrāvaṇavedanādarśāsvādavārtā jāyante ..37..
Te samādhāvupasargā vyutthāne siddhayaḥ ..38..
Bandhakāraṇaśaithilyāt pracārasaṃvedanācca cittasya paraśarīrāveśaḥ ..39 ..
Udānajayājjalapaṅkakaṇṭakādiṣvasaṅga utkrāntiśca ..40..
Samānajayājvalanam ..41..
Śrotṛākāśayoḥ sambandhasamyamāddivyaṃ śrotram ..42..
Kāyākāśayoḥ sambandhasamyamāllaghutūlasamāpatteścākāśagamanam ..43..
Bahirakalpītā vṛttirmahāvīdehā tataḥ prakāśāvaraṇakśayaḥ ..44..
Sthūlasvarūpasūksmānvayārthavattvasamyamādbhūtajayaḥ ..45..
Tato'nimādiḥprādurbhāvāḥ kāyasampattaddharmānabhighātaśca ..46..
Rūpalāvanyabalavajrasaṃhananatvāni kāyasamṃpat ..47..

Grahaṇasvarūpāsmitānvayārthavattvasaṃyamāhindriyajayaḥ ..48..
Tato manojavitvaṃ vikaraṇabhāvaḥ pradhānajayaśca ..49..
Sattvapuruṣānyatākhyātimātrasya sarvabhāvādhiṣṭhātrtvam sarvajñātrtvam ca ..50..
Tadvairāgyādapi doṣabījakśaye kaivalyam ..51..
Sthānyupanimantrane saṅgasmayākaraṇam punaraniṣṭaprasaṅgāt ..52..
Kṣaṇatatkramayoh saṃyamādvivekajaṃ jñānam ..53..
Jātilakṣaṇadeśairanyatānavacchedāttulyayostataḥ pratipattiḥ ..54..
Tārakaṃ sarvaviśayaṃ sarvathā viśayamakramaṃ ceti vivekajaṃ jñānam ..55..
Sattvapuruṣayoh śuddhisāmye kaivalyamiti ..56..

IV. Kaivalyapādaḥ

Janmauṣadhimantratapaḥ samādhijāḥ siddhayaḥ ..1..
Jātyantarapariṇāmaḥ prakṛtyāpūrāt ..2..
Nimittamaprayojakaṃ prakṛtīnām varaṇabhedastu tataḥ kṣetrikavat ..3..
Nirmāṇacittānyasmitāmātrāt ..4..
Pravṛttibhede prayojakaṃ cittamekamaṇeṣām ..5..
Tatra dhyānajamaṇāśayam ..6..
Karmāśuklākṛṣṇaṃ yoginatrividhamitareṣām ..7..
Tatastadvipākānugūṇānāmevābhivyaktirvāsanānām ..8..
Jātidesaḥkālavavyavahitānāmapyānantaryaṃ smṛtisaṃskārayoekarūpatvāt ..9..
Tāsāmanāditvaṃ cāśiṣo nityatvāt ..10..
Hetuphalāśrayālabhanaiḥ saṅgrhītatvādeśāmbhāve tadabhāvaḥ ..11..
Atītānāgataṃ svarūpato'styadhvabhedāddharmāṇām ..12..
Te vyaktasūkṣmā guṇātmānaḥ ..13..
Pariṇāmaikatvādvastutattvam ..14..
Vastusāmye cittabhedāttayorvibhaktāḥ panthāḥ ..15..
Na caikacittatantraṃ vastu tadapramāṇakaṃ tadā kiṃ syāt ..16..
Taduparāgāpekṣitvātvācittasya vastu jñātājñātam ..17..
Sadā jñātāścittavṛttayastatprabhoḥ puruṣasyāpariṇāmitvāt ..18..
Na tatsvābhāsaṃ dṛśyatvāt ..19..
Ekasamaye cobhayānavadhāraṇam ..20..
Cittāntaradr̥śye buddhibuddheratiprasaṅgaḥ smṛtisaṅkaraśca ..21..
Citerapratisaṅkramāyāstadākārāpattau svabuddhisamvedanam ..22..
Draṣṭṛdr̥śyoparaktam cittam sarvārtham ..23..
Tadasaṅkhyeyavāsanābhicitramapi parārtham saṃhatyakāritvāt ..24..
Viśeṣadarśina ātmabhāvabhāvanāviniṣṭiḥ ..25..
Tadā vivekanimnaṃ kaivalyaprāgbhāram cittam ..26..
Tacchidreṣu pratyaṃantarāṇi saṃskārebhyaḥ ..27..
Hānameṣām kleśavaduktam ..28..
Prasaṅkhyāne'pyakusīdasya sarvathā vivekakhyāterdharmameghaḥ samādhiḥ ..29..

Tataḥ kleśakarmanivṛttiḥ ..30..

Tadā sarvāvaraṇamalāpetasya jñānasyānantiyāt jñeyamalpam ..31..

Tataḥ kṛtārthānāṃ pariṇāmakramasamāptirguṇānām ..32..

Kśaṇapratiyogī pariṇāmāparāntanirgrāhyaḥ kramah ..33..

*Puruṣārthasūnyānāṃ guṇānāṃ pratiprasavaḥ kaivalyaṃ svarūpapraṭiṣṭhā vā
citiśaktiriti ..34..*

Závěrečná mantra

Aum

Saha nāvavatu |

Saha nau bhunaktu |

Saha vīryaṃ karavāvahai |

Tejasvināvadhītastu |

Mā vidviṣāvahai ||

Aum śāntiḥ śāntiḥ śāntiḥ ||

Sanskritská abeceda + výslovnost

Kaṅṭhya (Hrdelní)	अ a	आ ā [á]	क ka	ख kha	ग ga	घ gha	ङ ṅa	ह ha	
Tālavya (Patrové)	इ i	ई ī [í]	च ca [ča]	छ ca [čha]	ज ja [dža]	झ jha [džha]	ञ ña [ňa]	य ya [ja]	श śa [ša]
Mūrdhanya (Nosové)	ऋ r [r]	ॠ r̄ [rr]	ट ṭa	ठ ṭha	ड ḍa	ढ ḍha	ण ṇa	र ra	ष ṣa [ša]
Dantya (Za zuby)	लृ l̥	लृ l̥ [ll]	त ta	थ tha	द da	ध dha	न na	ल la	स sa
Oṣṭhya (Rtové)	उ u	ऊ ū [ú]	प pa	फ pha	ब ba	भ bha	म ma	व va	
(Dvou zvuké)	ए e [é]	ऐ ai	ओ o [ó]	औ au					

Anusvara = ँ – v *devanagarī* značeno tečkou nad písmenem: na konci slova se vyslovuje jako normální m a uvnitř slova se vyslovuje v závislosti na následujícím písmenu, tak že se vyslovuje dle třetího sloupce od konce tabulky v závislosti na řádku ve kterém se následující písmeno vyskytuje. (př. *saṃyoga* [saňjoga])

Visarga = ḥ – v *devanagarī* značeno dvojtečkou: v jižní Indii se většinou nevyslovují vůbec (nesprávně dle gramatiky), a správně se slovo s visatou, vždy na konci verše čte tak, že nám

opakuje a prodlouží samohlásku před visargou samotnou (př. *ṣāntiḥ* [šántyhý]) a uprostřed verše existují dvě možnosti čtení – buď se vyslovují stejně jako na konci verše či dle následujícího písmene se čte po ka, kha jako ch; po pa a pha jako f; po s, ṣ, ś, se daná souhláska zdvojí (př. *ṣāntiḥ ṣāntiḥ ṣāntiḥ* [šánty-š-ánty-š-ántyhý])

ञ= j, se čte jako dž, avšak pokud po něm následuje ñ tak se vyslovuje jako G.

Setkají li se dvě samohlásky tak se jejich výslovnost mění a + i = é; a + u = ó; a + r = ar; a + é = ái; a + ó = áu